

Ks. Kamil ZADROŻNY
IWST, Częstochowa

Z HISTORII KULTU SERCA MARYI. WPROWADZENIE W TEMATYKĘ SYMPOZJUM.

Tegoroczne Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczne Polskiego Towarzystwa Mariologicznego odbywa się w Sanktuarium Matki Bożej Ostrobramskiej w Skarżysku Kamiennej w diecezji radomskiej.

Temat, który będziemy podejmowali koncentruje się wokół tajemnicy Niepokalanego Serca Maryi. Mamy świadomość, że jest to temat zawsze aktualny, który w dzisiejszych czasach domaga się ponownego odkrycia i wskazania na to w jaki sposób nabożeństwo do tego Serca zaproponować współczesnemu człowiekowi.

Historia kultu maryjnego pokazuje, iż na przestrzeni wieków tematyka związana z kultem Serca Maryi ewoluowała i przybierała różne formy.

Źródłem w mówieniu i teologicznych rozważaniach na temat serca Maryi są teksty Nowego i Starego Testamentu. W Piśmie Świętym słowo „serce” jest podstawą religijno-moralnej relacji człowieka z Bogiem. Serce znajduje się w centrum całego życia duchowego człowieka. Jest ono zasadą życia, pamięci, myśli, woli, wnętrza: serce jest rozumiane jako miejsce spotkania z Bogiem. Nabożeństwo do Serca Maryi opiera się na dwóch tekstach Nowego Testamentu:

- „Maryja zaś zachowywała wszystkie te sprawy i rozważała je w swoim sercu” (Łk 2,19);

- „Matka Jego zachowywała wszystkie te myśli w swoim sercu” (Łk 2,51)¹.

Z obydwu tych tekstów płynie prawda o wewnętrznej i bardzo osobliwej więzi Dziewicy z Nazaretu ze zbawczym dziełem Jej Syna, z Jego Słowem i wolą. Wszystko to, co odnosi się do tajemnicy Jej Syna, ma swoje odbicie w duszy i w sercu Maryi, która jest ukazana jako kobieta sięgająca do głębi swego Serca, aby słuchać i pogłębiać usłyszane Słowo Boże.

Jest to postawa, która towarzyszy Jej cały czas. Jest to także to Serce, które wychwała Boga za wielkie rzeczy, których w Niej dokonał (por. Łk 1,46b-55).

¹ Zob. A. Serra, *Fondamenti biblici del titolo “Cuore immacolato” di Maria*, „Marianum” 191-192 (2017), s. 83-152.

Te biblijne wątki stają się przedmiotem refleksji świętych i teologów. Temat serca Maryi pojawia się już u św. Grzegorza Cudotwórcy († 270 r.), który nazywa Serce Maryi „naczyniem wszystkich tajemnic”. Św. Symeon Metafrastes († 987 r.) wkłada w usta Maryi słowa skierowane do Syna: „Twój bok został wprawdzie przebity, ale jednocześnie moje Serce”. Św. Augustyn twierdzi, że „poczęcie Dziewicy nastąpiło wcześniej w Jej Sercu niż w Jej łonie”².

Temat ten był podejmowany i rozwijany przez całe średniowiecze oraz w epokach późniejszych, aż do Soboru Watykańskiego II. Wśród autorów podejmujących ten ważny temat wymienić możemy św. Ambrożego, św. Anzelma, św. Bernarda, Hugona od św. Wiktora, św. Bonawenturę, św. Antonina z Florencji, św. Piotra Kanizjusza, czy też św. Franciszka Salezego. Warto zauważyć, iż okresach tych nabożeństwo do Serca Maryi rozkwita w kulcie prywatnym³.

W okresie Średniowiecza zauważa się, iż refleksja nad Sercem Maryi powiązana zostaje z tajemnicą Serca Jezusowego. Temat ten zostaje rozwinięty w słynnym *Stabat Mater*, przypisywanym Jacopone z Todi (1239-1306)⁴.

Kult ten dalej będzie się rozwijał przede wszystkim dzięki działalności św. Matyldy z Hacheborn (1241-1298), św. Gertrudy Wielkiej (1252-1302) i św. Brygidy Szwedzkiej (1303-1373). W „*Stimulus amoris*”, dziele przypisywanemu przez wiele lat św. Bonawenturze, odnajdujemy jasne i bezpośrednie stwierdzenie, że całe dzieło zbawienia wypływa z Serca Maryi⁵.

Święci, teolodzy i pisarze kościelni, oraz mistycy mówiąc o Sercu Maryi widzieli w nim raj, ogród Eden, Arkę Przymierza, niebiańskie schody, Tron Króla, źródło łaski. Stąd nazywali je Najświętszym Sercem, Sercem jaśniejącym szczerością, Sercem Dziewiczym, Sercem Matczynym, Sercem Królewskim, Sercem Przechylnym i wreszcie Sercem Niepokalanym, najśodszy i najlitościwszym.

Kult Serca Maryi na nowo powraca w refleksji Kościoła w XVI w. Ma to związek z objawieniami prywatnymi św. Małgorzaty Marii Alacoque. Wraz z kultem Serca Jezusa na nowo rozkwita kult Serca Maryi.

Słynnym krzewicielem kultu Serca Maryi był św. Jan Eudes (1601-1680). Uznać go należy za gorliwego apostoła, teologa, a przede wszystkim natchnionego i żarliwego propagatora kultu Najświętszego Serca Jezusowego, a wraz z nim Najświętszego Serca Maryi. Św. Jan Eudes głosząc misje ludowe, rozpowszechnił ten kult w około dwudziestu diecezjach we Francji, wszędzie zakładając bractwa dwóch Serc: Jezusa i Maryi. Jest ponadto autorem dzieła „*Przedziwne Serce Najświętszej Matki Bożej*” (1681 r.). Innym świętym, który przyczynił się

² Zob. D. Sartor, *Cuore immacolato*, w: *Nuovo Dizionario di Mariologia*, red. S. De Fiores, S. Meo, Roma 1988³, s. 446-448.

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

do rozpowszechnienia kultu Serca Maryi jest św. Franciszek Salezy. W swojej teologii uczynił on Serce Najświętszej Maryi Panny miejscem spotkania dusz z Duchem Świętym⁶.

W kolejnych latach nabożeństwo do Serca Maryi przeżywało swój kolejny etap związany z prywatnymi objawieniami na Rue du Bac w Paryżu (1830 r.). Maryja Dziewica, ukazując się św. Katarzynie Labouré, poprosiła ją, aby wybiła i rozpowszechniła medalik z wizerunkiem Niepokalanego Poczęcia z jednej strony i z napisem: „O Maryjo bez grzechu poczęta, módl się za nami którzy się do was uciekają”, a z drugiej strony pod literą M Serce Jezusa otoczone koroną cierniową i Serce Maryi przebite mieczem. Warto wspomnieć, że w 1836 roku powstaje Arcybractwo Niepokalanego Serca Maryi.

Szczególnym wydarzeniem sprzyjającym rozwojowi kultu Serca Maryi stało się ogłoszenie dogmatu o Niepokalanym Poczęciu (1854 r.). Powszechne więc stało się określenie „Niepokalane Serce” odnoszące się do Maryi. Kult Niepokalanego Serca Maryi upowszechnia się wraz z wydarzeniami fatimskimi (1917 r.) i osiąga swój szczyt w latach 1942-1952. Wydarzenia fatimskie prowadzą do poświęcenia świata Niepokalanemu Sercu⁷. Po akcie tym mają miejsce liczne akty poświęcenia się Niepokalanemu Sercu Maryi przez instytucje kościelne i poszczególne osoby. Dnia 13 października 1942 r., z okazji 25-lecia objawień w Fatimie, papież Pius XII poświęcił świat Niepokalanemu Sercu Maryi. 4 maja 1944 r. rozszerzył na cały Kościół święto Serca Maryi, które było zatwierdzone już przez Piusa IX w 1855 r., zmieniając jednak Mszę i Oficjum, oraz wyznaczając jego celebrację na 22 sierpnia (oktawa święta Wniebowzięcia NMP). Obecnie w liturgii Kościół wspomina Niepokalane Serce Maryi w sobotę po uroczystości Najświętszego Serca Jezusa. Podobne akty były ponawiane przez kolejnych następców św. Piotra (Pawła VI, Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka) i przyczyniały się do rozpowszechnienia kultu Niepokalanego Serca Maryi⁸.

Ufamy, że to dzisiejsze sympozjum mariologiczne poświęcone aktualności kultu Niepokalanego Serca Maryi da nam nowe inspiracje do tego, aby maryjność i pobożność maryjna, która koncentruje się wokół tego kultu była coraz bardziej ewangeliczna i przynosiła w życiu Kościoła błogosławione owoce.

⁶ Tamże, s. 447-448.

⁷ Por. W. Siwak, *Fatimskie misterium Niepokalanego Serca Maryi w biblijno-teologicznej perspektywie*, „Salvatoris Mater” 18(2016), nr 1-4, s. 53-83; L. M. Ritsuko Oka, *La devozione al Cuore Immacolata di Maria. Un invito a divenire nello spirito di Cristo “puri di cuore”*, w: *Acta XXIV Congressus Mariologici-Mariani Internationali in Civitate Fatima Anno 2016 Celebrati*, Pontificia Academia Mariana Internationalis, Roma 2021, s. 179-186.

⁸ A. Wojtczak, *O ożywienie kultu Serca Maryi*, „Salvatoris Mater” 13(2011), nr 1-2, s. 337-346.